

JACQUES OFFENBACH

Modrourous

Jacques Offenbach

MODROVOUS

Napsali Henri Meilhac a Ludovic Halévy

Přeložil Ivo Osolobě

zpěvní texty:

Emanuel Punčochář a Ivo Osolobě

Dirigent: Karel Poloch
Režie: Ctibor Drmela
Výprava: Daniel Dvořák j. h.
Choreografie: Zdeněk Boubelík
Dramaturg: Vojtěch Kabeláč
Sbormistr: Josef Kubenka
Korepetitor: Květa Millerová
Hraje orchestr operety

Vedoucí výroby a jevištních provozů: ing. Ivan Bílek, vedoucí dekoračních dílen: ing. Otto Gruszka, vedoucí výroby kostýmů: Eliška Zapletalová, vedoucí jevištních provozů: Stanislav Janeček, jevištní mistři: Josef Maděra, Jiří Brudný, mistr osvětlení: Milan Kubala, mistr elektroakustiky: Bořivoj Wojnar, mistrová vlásenkárny: Jindra Kučajová, mistrová garderoby: Zlata Nezhybová, mistrová rekvizitárny: Eva Wiesnerová.

MIROSLAV
URBÁNEK

Rytíř Modrovous	Petr Miller Miroslav Urbánek
Bulotka	Dagmar Hlubková Halina Kubečzková
Král Bobeš	Zdeněk Růžička
Královna Klementina	Karla Diváková
Safir	Jan Drahovzal Rudolf Sobotka
Hermie	Jana Hošťáková Blanka Morysová
Popolani	Jan Vyorašek
Oskar	Karel Čepík Pavel Tichý
Alavarez	Václav Morys
Pět žen Modrovousé	Alice Cieslarová Miluše Fikoczková Bohumila Fišarová Taťána Skřivánková Lenka Wojkovská
Čtyři vojáci Modrovousé	Oldřich Burda Oldřich Korpas Mojmír Kunstovný Jiří Rogozný
Pisař	Bohumila Fišarová
Pážata	Alice Hajdová Věra Procházková Jana Rychecká Taťána Sedláková
Nosiči	Dan Daniel Josef Krpec Čestmír Prymus Stanislav Žižka
Dvořané	Oldřich Burda Břetislav Doskočil Oldřich Korpas Mojmír Kunstovný Václav Morys Jiří Rogozný

Představení řídí: Stanislav Muntág
Text sleduje: Alena Petrová

PREMIÉRA 23. KVĚTNA 1987
V DIVADLE JIŘÍHO MYRONA

PETR
MILLER

Opět Offenbach

HALINA
KUBECZKOVÁ

Dnešní premiéra je vlastně jubilejní — je to dvacáté uvedení Offenbacha našim operetním souborem. Na této skutečnosti je ještě jedna zajímavost — do roku 1945 byl na našem jevišti uveden třikrát a zbylých 17 premiér připadá na údobí od roku 1945 po dnešní dny.

Skutečnost, že v prvním období byl Offenbach uváděn jednou za 9 let a v druhém období téměř každou druhou sezónu, není náhodná. Je zde jasná spojitost se snahou poválečných let dát tomuto žánru větší společenské ambice. Je to vlastně návrat k původnímu poslání operetního žánru, kdy právě v Offenbachově tvorbě byla zdůrazněna lidovost, která je dána výraznou melodičností hudby ve spojení se satiričností a humorem libreta.

Naše tvrzení doloží i svědectví významných osobností, kteří záhy rozeznaly v Offenbachově tvorbě její zdravé, lidové a výsostně umělecké jádro. U nás byl jedním z prvních, kteří poznali velkou hodnotu Offenbachova díla, Jan Neruda: „Kdož přejí francouzskému vaudevillu a komickým operetám Offenbachovým, horšili se nejen, že operet těch více se nepředvádí na českém jevišti, ale i proto, že jediná provedená dosti dlouho zase odpočívala. Vaudeville i opereta lehká, našly by brzy vděčnou půdu u nás, kde v životě obyčejném spíše, než citát ze spisovatele, obdržíš v odpověď zpívanou větou z některé české národní písně.“

Souhlasně s Janem Nerudou hovoří o potřebě a prospěšnosti zábavného hudebního divadla i jeden z největších průkopníků moderní hudby našeho století, Arnold Schoenberg: „Je pokrytecké a smutné, když někteří umělci arrogantně předstírají, jako by sestupovali ze svých výšin a rozdělovali mezi masy něco ze svého majetku.

Zcela opačné jsou činy několika skladatelů, jako je Offenbach, J. Strauss a Geršwin, kteří se ve svém citění zcela ztotožnili s běžným divákem. V jejich případě populární výraz populárních citů nepřekáží. Zůstávají přirození, i když hovoří o těchto námětech a tímto způsobem.“

Nebyli to jen kritici a teoretičtí pracovníci, kteří oceňovali potřebnost operety, ale i praktičtí divadelníci, pro které tento žánr byl výbornou příležitostí pro herecké vyzbrojení, které vážné žánry v potřebné

míře nepřinášely. Uvedeme zde dva doklady od divadelníků mentalitou i dobou značně vzdálených, kteří se však ve výsledku naprosto shodovali. Velký ruský režisér K. S. Stanislavskij píše ve své knize „Můj život v umění“: „Opereta, vaudeville je dobrá škola pro herce. Staří — naši předchůdci ne nadarmo začínali právě operetou svoji kariéru, učili se v ní dramatickému umění, vybrušovali hereckou techniku. Hlas, dikce, gesto, pohyb, lehký rytmus, bujaré tempo, upřímná veselost je nutná v lehkém žánru. Ale to nestačí, je navíc třeba elegance a suverénní vystupování, které dodává hře pikantnost.“

Ve stejném smyslu hovoří i jeden z největších francouzských herců a režisérů J. L. Barrault: „Jsme přesvědčeni, že se nemýlíme, když chceme do své divadelní praxe vnášet nejširší rozmanitost; budeme šťastni, když budeme mít příležitost přidat k dosavadním rozličným stylům i styl operety. Offenbachem jsme se do něho šťastně pustili.“

Modrovous měl premiéru 5. února 1866 v pařížském divadle Variétés. Tato opereta vznikla v nejšťastnějším období Offenbachova života, které trvalo pět let — od premiéry Krásné Heleny /1864/, která mu přinesla slávu i bohatství, až do francouzsko-pruské války, kdy na krátký čas Paříž opustil.

Za těchto pět let vytvořil 17 operet. Jeho výjimečná skladatelská invence je násobena stejně výjimečnou pracovitostí. Do svého kočáru si nechal přimontovat skladatelský pult, aby neztrácel čas ani při cestách z divadla domů a do společnosti. Přijímal hodně přátel, se kterými živě debatoval o všem možném, ale vždy seděl u klavíru a co chvíli si přebral hudební nápad, který zapsal do not ležících na klavíru. Rychlost jeho tvorby nikdy neznamenal povrchnost. Byl postrachem svých libretistů, s přátelským humorem je nazýval „velkými lenochy“ a „spáči“. Na libretu se temperamentně podílel již od samotného námětu a stejně pečlivě pracoval na konečné podobě zpěvních textů. Vždy říkával, že „... básník a skladatel musí žít v duševním manželství“. Abychom pochopili horečné tempo Offen-

DAGMAR
HLUBKOVÁ

KARLA
DIVÁKOVÁ

bachova života v této době, musíme si připomenout jeho divadelní podnikání. Byl ředitelem i režisérem v jedné osobě, osobně dohlížel na výpravu i kostýmy. Vše muselo být perfektní a oslnivé. Například, když obnovoval premiéru Orfeá, naangažoval Offenbach 100členný orchestr, 70členný balet, 120členný pěvecký soubor a k tomu stejně velkolepou výpravu dekorační i kostýmní. Tentokrát jako podnikatel Offenbach uspěl, při sté repríze činil zisk 1 200 000 franků. Byly však premiéry, které měly pouze několik repríz a investované peníze se nevrátily a pro Offenbacha to znamenalo další horečnou tvorbu a přípravu nové premiéry.

Vraťme se však do roku 1866, kdy se zrodil Modrovous, kdy Paříž pod vládou Napoleona III. zpívala a tančila, neschopný císař, který se chtěl podobat slavnému strýci Napoleonovi I., byl však pouze jeho směšnou karikaturou.

Svoji neschopnost se snažil nahradit společenským leskem. Nákladné zábavy nebraly konce, a tak není divu, že vzniklo i mnoho nej-různějších invektiv proti dvoru včetně tvorby J. Offenbacha. Lidové obecnostvo dovedlo přesně čist skutečný smysl a satirické zaměření jeho operet, byť historické oblečení patřilo zdánlivě do jiné doby. Stejně byl přijímán i Modrovous, který rovněž věrně odráží „mravy“ panujícího dvora. Od celkem jasných narážek na panovníka a jeho generály, kteří utrácí částky na obranu vlasti v nákladných večírcích, paroduje zde Offenbach i falešnou demokratičnost obsaženou v hesle „spojení chýší i paláce“. Především je to však falešná morálka, kterou zpodobňuje rytíř Modrovous, jemuž stavovská čest nedovoluje být své ženě nevěrný. Rozpor mezi sukníčkářskými sklony a „pevnými mravními zásadami“, řeší sverázně – prostě ženu nechá zavraždit – a tak naplní heslo „být věrná až za hrob“, přesněji věrný až po hrob. Obdobným způsobem řeší „vzorný život“ vladařské rodiny i král Bobeš, který si není jist věrností své ženy a proto likviduje všechny její možné cítěle.

A tak stará legenda opět posloužila Offenbachovi a jeho libretistům

k dílu současnému, kdy ze zdravé lidové perspektivy je viděn vládnoucí císařský dvůr a jeho „morálka“.

Vrátíme se ještě k původnímu inspiračnímu zdroji a zalistujeme v Ottově naučném slovníku, kde se na str. 495 dočteme: *M o d r o - v o u s* rytíř /francouzsky *Barbe bleue*, německy *Blaubart*/, hrdina báchorky původně francouzské, tištěná poprvé u Ch. Perraulta roku 1697. Jméno měl po barvě svého vousu. Chtěje zkoušet zvědavost své ženy, předstíral, že odjíždí na cesty, a svěřil jí zlatý klíč od pokoje, kam zakázal jí vstoupiti. Když však žena při té zkoušce neobstála, zabil ji. Stejný osud potkal ostatních pět žen a teprve poslední, sedmou, v poslední chvíli zachránili její bratři a Modrovouse sprovodili ze světa.

Oba motivy, zapovězená světnice a zachránění vražděné ženy, jsou dílem oba pohromadě, dílem jednotlivě v báchorkách a písních všech národů evropských. Mnozí domnívali se, že báchorka má základ prastarý a pradaleký, až indický; v báchorkách východních opravdu zakázané světnice, klíč k ní a modrý vous se vyskytují. Pověst má snad historický základ v tom, že Gilles de Rais /Retz/ byl roku 1440 popraven v Nanthes za podobné zločiny, ač nesnadno to dokázati.“

Offenbachovo zpracování této legendy nebylo prvním, ani posledním. První divadelní přepis této legendy zaznamenává historie z roku 1789, kdy byla v Paříži uvedena Grétryova opera *Raoul*, stejné základní téma má i Tieckova divadelní hra *Phantastus*. I moderní divadlo se k této pověsti často obrací. Německý dramatik Wedekind zpracoval toto téma dokonce dvakrát s mužským, ale i ženským ústředním „hrdinou“. Další dramatik M. Maeterlinck napsal dílo *Ariadna a Modrovous*, které pro operu zhudebnil Paul Ducas. Anglický dramatik M. Ch. Feiler ve své hře *Šestá žena Modrovousova* spojil osudy legendárního hrdiny s životem anglického krále Jindřicha VIII. Maďarský skladatel B. Bartók napsal operu *Hrad Modrovousův* a do této řady patří i film Ch. Chaplina *Pan Verdoux*.

Kb.

ZDENĚK
RŮŽIČKA

Karel Poloch

JANA
HOŠŤÁKOVÁ

Říci, kdy přišel Karel Poloch, dirigent našeho dnešního představení ke Státnímu divadlu v Ostravě, není prakticky možné. Karel Poloch se snad v divadle narodil. Tatínek byl výtečným pozounistou a léta patřil k oporám operetního orchestru Státního divadla v Ostravě a maminka — ta je pro generace členů ostravského divadla a těch, kdo tak či onak byli s divadlem spjati — součástí ostravské divadelní legendy. Připomeňme si ony časy, kdy kralovala za pultem v divadelním klubu, věčně usměvavá, plná dobré nálady a k podávanému nápoji či pokrmu ochotná kdykoli poskytnout nějakou tu pěknou historku, leckdy, pravda, určenou pro program označený hvězdičkou a stejně tak ochotná počkat s placením na „lepší časy“. A tak v tomto ryze divadelním prostředí, vyrůstal malý Karlík Poloch, no, a jak to je u divadelních dětí běžné, pilně na divadle statoval v těch nejrůznějších rolích, takže již od nejútlejšího věku dokonale zvládal taje divadelního zákulisí. Talent a lásku k hudbě měl v krvi po otci, a tak jeho další kroky vedly zcela zákonitě na ostravskou konzervatoř, kde vystudoval hru na kontrabas. Po absolutoriu byl nějakou dobu členem orchestru Mírko Foreta, s kterým se podíval i do zahraničí. Byla to dobrá kapela, hrál zde nějaký čas mimo jiné i po boku nynějšího zasloužilého umělce Felixe Slováčka. Ale Karla to táhlo jednak do divadla a jednak domů, do Ostravy. A tak se stává v roce 1968 členem operetního orchestru. A velice brzy si v tomto kolektivu vydobývá pozici špičkového hráče. Hraje na kontrabas, na basovou kytaru, má smysl pro hudbu klasickou i moderní a všechny tyto své kvality dokáže výtečně uplatnit nejen při hře v orchestru, ale také v činnosti mimo-divadelní, kde se stává neodmyslitelnou konstantou rytmické skupiny zasloužilého umělce Vladimíra Brázdy, s nímž ab-

solvuje desítky, ba stovky vystoupení po celé republice. Jiný by byl nepochybně spokojen. Ale Karel Poloch pořád cítí, že to ještě není všechno, a tak se rozhodne ke studiu dirigování, které úspěšně završuje absolutoriem na brněnské Janáčkově akademii múzických umění u profesora, národního umělce Františka Jilka, jehož dirigentská léta dozrávání jsou rovněž spjata s ostravským divadlem.

A tak se setkáváme s Karlem Polochem stále častěji rovněž za dirigentským pultem, nejprve v roli asistenta v představeních, dirigovaných zasloužilým umělcem Vladimírem Brázdou, později při inscenacích, které sám nastudoval a řídil /Lumpaci vagabundus, Charleyova teta, Perly panny Serafinky/. Karel Poloch patří ovšem k těm kumštýřům, pro něž se jejich divadelní práce neomezuje jen na zkoušky a představení, a tak se s ním setkáváme i ve velmi cíle činnosti společenského charakteru, ať v roli odborářského funkcionáře, kde byl mimo jiné v uplynulém období i předsedou závodního výboru ROH ve Státním divadle v Ostravě či ve funkci zástupce šéfa operetního souboru.

A tak nám už nezbyvá nic jiného, než popřát Karlu Polochovi upřímně „Zlom vaz!“ i při náročné operetě samotného velmistra tohoto žánru Jacquesa Offenbacha „Modrovous“ a při všech dalších titulech, které bude dirigovat.

-rw-

BLANKA
MORYSOVÁ

RUDOLF
SOBOTKA

MODROVOUS:

Spatřuji ve své povaze dokonce cosi poetického! ... Nemiluji jednu ženu, miluji všechny ženy ... to je něžné. Kdybych se připoutal jen k jedné, ubližoval bych ostatním. To je ohleduplné. Navíc mám zásadu, která mi nedovoluje ani pomyslet na to, že bych se mohl zmocnit ženy jinak než zákonným sňatkem. A to je příkladné!

JAN
DRAHOVZAL

* ————— *

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce, redakce programu Vojtěch Kabeláč, obálka a grafická úprava Mirek Tittler, fotografie Josef Hradil, typografická spolupráce Libuše Večerková. Výtisky Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7, R 705603. o 380018187. Cena programu 3 Kčs. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha.

STÁTNÍ DIVADLO OSTRAVA

NOSITEL ŘÁDU PRÁCE

MODROVOUS:

Spatřuji ve své povaze dokonce
coś poetického! . . . Nemiluji
jednu ženu, miluji všechny ženy
. . . to je něžné. Kdybych se při-
poutal jen k jedné, ubližoval
bych ostatním. To je ohledu-
plné. Navíc mám zásadu, která
mi nedovoluje ani pomyslet na
to, že bych se mohl zmocnit
ženy jinak než zákonným sňat-
kem. A to je příkladné!

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce, režisér
programu Václav Kábelka, obálka a grafická úprava Miroslav Jurek, foto-
grafie Josef Hradil, typografická úprava Jaroslav Vachek, Věrný
Městské knihovny č. 1, p. právo 21. Ostrava 1. Novinářská J.
R. 105202, o. 380018187. Cena programu 1 Kč. Všechny práva k pro-
gramu tohoto díla chráněna DPLM, Praha.